

**СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“,
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ, ДОКТОРСКА ПРОГРАМА „ФИЛОСОФИЯ С
ПРЕПОДАВАНЕ НА АНГЛИЙСКИ ЕЗИК“**

Философия на мярата и средината при Платон и Аристотел

(Подадено за публична защита за степен доктор по философия)

Научен ръководител

Проф.д.ф.н. Анета Карагеоргиева

докторант:

Димитриос П. Кукуларис

София, September 2019

Цели

Платоновото мнение за мярата е бегло познато, докато Аристотеловата доктрина за средината е една от най-разпространените философски теории. Затова не е изненада, че влиянието върху Аристотеловите схващания е слабо изследвано. Тази дисертация цели да попълни тази празнина в разбирането ни и да изследва отношението между Платоновата мяра и Аристотеловата средина.

За да се случи това изследване са нужни точни познания за Платоновата мяра и Аристотеловата средина. Когато става дума за Платон, ще се фокусирам предимно върху *Държавникът* и *Филеб*. Сред всички Платоновы съчинения, частта в *Държавникът* (283с-285с) за изкуството на измерването е най-богатият източник за Аристотеловата доктрина. Типичният прочит на тази проблематична част обаче е дълбоко сгрешен, а това влече със себе си нуждата от друго обяснение. Дебатът за мярата във *Филеб* подкрепя и изяснява тази част от *Държавникът*, експлицирайки философските роли на мярата: мярата представлява идентичността на конкретни неща и спомага за придържането към приложими норми, благодарение на които се разпознават добрите неща.

Що се касае за Аристотел, ще формулирам нова версия на доктрината за средината. Необходимостта от новата версия е изключително нужна, защото Аристотеловата доктрина често бива схващана по начин, който я изопачава, прави я да изглежда нереалистична с минимална подкрепа от цитати. Новата версия, формулирана в настоящия проект, успява да се справи лесно с най-честите възражения спрямо Аристотеловата доктрина.

След като се разработят тези две нови версии за мярата и средината, продължавам с тяхното сравнение на базата на четири теми: 1) нормативност, 2) етическо познание, 3) в какво се състои съгласуването с мярата и средината и 4) абсолютизъм (спрямо релативизма). Промените между Аристотел и Платон, предвид тези четири пункта, сочат една съществена промяна на етическата философия. За Платон, етическото теоретизиране се прави, за да постигне по-голямо теоретическо разбиране, а за Аристотел — ползата от него е най-вече практическа.

Съдържание

Благодарности	6
Въведение	7
Глава 1: Изкуството за измерването в <i>Държавникът</i>	23
1.1 Двете изкуства за измерването	24
1.2 Пояснения	34
1.2.1 “Съществуващото, необходимо за раждането“	34
1.2.2 Причиненото от мярата и изкуствата.....	39
1.2.3 Изкуството за измерването и подобни математически изкуства	48
1.3 Второто изкуство за измерването и държавничеството.....	51
1.3.1 Виждането на Лейн за държавничеството.....	52
1.3.2 Държавничеството като плетене.....	54
1.3.3 Държавничество, Καίρος и занаятите.....	60
Глава 2: Мярата и <i>Филеб</i>	62
2.1 Четиричленната онтология	63
2.2 Безкрайното	65
2.2.1 Безкрайното, великото и малкото	65
2.2.2 Природата на безкрайното	67
2.3 Граница, мяра и смесване	69
2.3.1 Мяра и граница.....	69
2.3.2 Мярата и доброто.....	75
2.3.3 Мяра: принцип на тъждеството и оценяването.....	77
2.3.4 Мяра и дефектни смесвания	82
2.4 Изкуството за измерването в <i>Държавникът</i> и <i>Филеб</i>	85
2.4.1 Първото изкуство за измерването	85
2.4.2 Второто изкуство за измерването.....	86
Глава 3: Аристотеловата доктрина за средината	89
3.1 Доктрината за средината	90
3.1.1 Три примера: щедрост, добродушие и смелост	90
3.1.2 Добродетелите като състояния на средината.....	93
3.1.3 Средината в страстта и действието	96
3.1.4 Средината в страстта	103
3.1.5 Средината „спрямо нас“	110
3.2 Критики към доктрината на средината.....	116

3.2.1 Поагрешното схващане на доктрината за средината	116
3.2.2 Критики на Хърстхаус и възгледа за многото параметри	124
3.2.3 Критиката „доктрината за средината е безполезна“	125
Глава 4: Мярта и средина: сравнение	129
4.1 Източникът на нормативност на мярта и средина.....	130
4.1.1 Нормативност и мярта.....	131
4.1.2 Нормативност и средина	137
4.1.3 Мярта, средина и нормативност.....	143
4.2 Мярта и средина като обекти на знанието	145
4.2.1 Знание за мяртата.....	146
4.2.2 Знание за средината	157
4.2.3 Мярта, средина и знание	166
4.3 Спазване на мярта, придържане към средината	169
4.3.1 Придържане към мяртата като приближение	170
4.3.2 Придържане към средината като избягване	172
4.3.3 Платон и Аристотел, приближения и избягване	174
4.4 Абсолютизъм и релативизъм	176
4.4.1 Мярта и обстоятелства	177
4.4.2 Средината и „спрямо нас“	179
4.4.3 Абсолютността на мяртата и средината	180
4.5 Мярта и средина, Платон и Аристотел.....	182
4.5.1 Мярта, средина и форма.....	184
4.5.2 Платон срещу Аристотел	187
Библиография.....	192

Резюме

В храма на Аполон при оракула в Делфи доста посетители най-вероятно са виждали няколко гравирани максими. В днешно време те са обявени за вербализиран израз на целите на гръцката култура такава, каквато я помним. Ако човек трябва да помисли за това коя е най-известната максима, една от тях би била „познай себе си“, в оригинал ‘γνῶθι σαυτόν’. Тя е ключ към някои от най-големите трудове, които са част от гръцката трагическа литература, включваща *Прикования Прометей* на Есхил и *Едип цар* на Софокъл.

За Платон и Аристотел делфическата аксиома „всичко с мярата си“ (μηδέν ἄγαν) е била фундаментална. Влиянието на последната максима е значително по-малко обсъждано спрямо това на „познай себе си“. Платоновият интерес към тази максима ясно се вижда в текстовете за мярата (μέτρον), но Платоновите анализатори не ѝ отдават нужното внимание¹. Противно на това, Аристотеловата максима за средината, очевидно носеща багажа на първата, не се избягва. Във всеки случай, колкото и често да се говори за нея, дълбок анализ липсва. Тя е доста тежко критикувана, обявена за неистинна, безсмислена и недостойна за гения на Аристотел².

При Аристотел и Платон обаче има странна и ужасна празнина в разбирането ни на техните размишления. Що се касае до Платон, повечето изследователи недоглеждат важното място на мярата, предвид централното ѝ място и обseg в епистемологията. Що се касае до Аристотел, бързите и безчувствени съкращения спрямо доктрината за средината сочат, че не сме разбрали истински Аристотеловата доктрина. За един философ от калибъра на Аристотел би било удивително да прави толкова явно безумни грешки, в каквито бива често обвиняван. Както твърдя по-нататък, най-популярните критики на

¹ Например, един отличен като най-четен коментар на Платоновата етика, Irwin (1995), отдава на мярата под четири странички (pp. 323-327). Също, при един от най-признатите изследователи на Платоновата етика Fine (2000), колкото и да се мъчи човек, няма да види засегната темата за мярата.

² Виж Hursthouse (1980-1), p. 60, Williams (1985), p. 36 и Hursthouse (2006), p. 99.

доктрината му всъщност предпоставят некоректно схващане на самата доктрина. Така тя бива отбягвана за сметка на други негови идеи.

Тези две празнини влизат в отношение с трета: връзката между Платоновата мяра и Аристотеловата средина. Аристотеловите методи без съмнение са повлияни от Платоновите схващания за мярата в *Държавникът* и *Филеб*, както ще видим. Аристотел се връща към Платон по забележимо либерален начин. Разликите между неговите и Платоновите теории, колкото и първите да са взимствани от вторите, са индикативни за още по-фундаментални разлики между Платон и Аристотел. Това пък ни помага да схванем връзките между техните философии.

До неотдавна липсваше обстоен анализ на връзката между Платоновата мяра и Аристотеловата средина. Ако въобще се отчете, тази връзка се отразява в оскъдни бележки под линия. Още, както ще стане ясно, избягването на подобни коментари не е единственият недостатък на анализите. Така те представят явни спекулации под формата на дискурс. Накратко, връзката между Аристотеловата средина и Платоновата мяра не получава продължителното, обстойно и прецизно проучване, което заслужава.

Основната цел на тази дисертация е да изследва методично връзката между Аристотеловата доктрина за средината и Платоновите твърдения за мярата и по този начин да попълни третата празнина. Разбира се, ако Платоновата мяра не беше стимул за Аристотеловата средина, каквото и да е усилие в тази посока щеше да е безсмислено. Позволете на автора чрез следващите редове да погледне причините за Платоновото влияние върху Аристотел.

Както в *Евдемова*, така и в *Никомахова етика*, Аристотел обрисова това, което изследователите наричат „традицията за средината“ (без сам Аристотел да е употребил подобни изрази). Както теорията за Платоновите идеи, Аристотеловата средина е една от многото стари философски хипотези, получаващи признание сред повечето изследователи, не само академици. Частична причина за това е, че почти всеки

предварителен преглед на Аристотеловата етика обсъжда доктрината за средината. За това има и добри основания. Доктрината е в основата на Аристотеловите добродетели, а последните са централни за Аристотеловата етика. Значимостта на средината се състои не само във факта, че Аристотеловото обяснение на добродетелта открито споменава средината (вж. II.6 1106b36-7a2), но и във факта, че доктрината пропива целия текст за добродетелите в книги III-IV от *Никомахова етика*. Всеки един от занаятите е разделен в три области: 1) очевидно доказателство за състоянието на средина, 2) доказателство за най-важните състояния, които са налице и са противни на състоянието на средина и 3) скицирането на тези разнообразни състояния. Резултатът е, че съществена част от етическия Аристотелов дискурс е някак си подреден спрямо средината като мерило.

В самата доктрина той описва как се проявяват състоянията на превъзходство в, например, „състоянията от среден размер“ (μεσότητες) като смелост, умереност и великодушие — те нагласяват притежателя спрямо практическата цел — средината (μέσον). Нюансите ще бъдат разгледани в подходящото за това време. Нека бъде отбелязано, че Аристотел е убеден, че средината се намира между излишъка и недостига (ὑπερβολή καὶ ἔλλειψις, *NE* II.6 1106b17, виж също 1106a29, 1106b5-6, 11-12, 23-26, 34, 1107a2-3, 20-27), и че пороците (като боязливостта, сладострастието и стиснатостта) служат за баланс спрямо излишъка и недостига. Основна за доктрината за средината е тройната схема излишък (ὑπερβολή), недостиг (ἔλλειψις) и това, което е между тях, средината (μέσον).

За разлика от Аристотеловите схващания за средината, Платоновите мисли за мярата са почти непознати за философите, които не четат антична философия. Тези мисли са доста трудни за схващане и са споделени в рядко четени и тежки диалози — *Филеб* и *Държавникът*. Тези мисли, обаче, не са пропуснати от Аристотел. Да вземем основното обсъждане за мярата в *Държавникът* 283c-287a. Основният участник, мистериозен спътник от Елея (наречен Чужденеца), преглежда „богатството и нуждата“ (τήν τε

ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν, 283c3-4). Това са очевидно основните думи, които Аристотел употребява, за да очертае принципа за средината.

Средината, казва Аристотел, се намира между „излишъка и недостига“ (ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις). Също така, излишъкът и недостигът следва да се избягват и трябва да се стремим към това, което нито е прекомерно, нито е недостатъчно. Аристотел обаче не употребява думата „середина“ (τὸ μέσον) в този случай. Той предпочита думата „мяра“ (τὸ μέτρον) „или“ „причиненото от мярата“ (τὸ μέτριον, виж 283e3-4, 11, 284a2, 8, b1, c1, dб, еб). Централна тема за мярата в *Държавникът* е трояката система от излишък (ὑπερβολή), недостиг (ἔλλειψις) и това, което седи между тях, мярата (μέτρον).

Приликите между мярата в *Държавникът* и Аристотеловата средина са самоочевидни: и двете сочат тройна подредба на разточение, недоимък (ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις) и трето нещо, което е нито нещо порочно, нито е нещо, което го няма. Привидната разлика, че Аристотел употребява думата μέσον за третото нещо, а Платон — μέτρον, е несъществена разлика, особено когато имаме предвид книгата с дефиниции от Академията (т.е., съчинението *Дефиниции*, което понякога се приписва на Платон).³ В тази книга средина и причиненото от мярата се представят като „средината измежду над- и подграница“ (τὸ μέσον ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως, 415a4-6)⁴. Аристотел все пак е бил ученик в Академията, а *Дефиниции* е свидетелство за стила, на който е бил изложен Аристотел. Както за Аристотел, така и за автора на *Дефиниции*, разграничението между μέσον (середина) и μέτρον (мяра) би могло да е голямо. Тройната двуглава формулировка на Платон и Аристотел с общите ὑπερβολή (излишък) и ἔλλειψις (недостиг) е

³ Въпреки че *Дефиниции* са включени в Трасиловия корпус на Платоновите съчинения, повечето изследователи смятат, че текстът не е работа само на Платон. Възможно е да се гледа на него като речник, чийто автор са членове на Академията както по време, така и след смъртта на Платон (разбира се, това включва и досега на Аристотел). Виж Соорег (1997) pp. ix-x.

⁴ Основно разграничение между значението на „мяра“ и значението на „причиненото от мярата“ е това, че за причиненото от мярата се казва, че „се постига чрез изкуство (κατὰ τέχνην ὄρκοῦν)“ (415a4-5). Подобно нещо не се твърди за мярата.

доказателството, което уж сочи, че Аристотеловата идея за средината е сродна с Платоновите твърдения за мярата.

Както вече казах, различни анализатори са споменавали това отношение, но накратко. Отношение ги отклоняваот основните им цели и затова коментарите им са неточни, най-много по една оскъдна страничка, а често и просто бележка под линия⁵. Тези обсъждания не са подробни и не са обширни. Към момента няма пълно и точно изследване на отношението между Платоновата мяра и Аристотеловата средина.

Заради неправилността и оскъдните коментари спрямо отношението, нашият преглед върху тези обсъждания също е кратък. Това се дължи и на факта, че тези дискусии споделят общи цели и достигат сходни заключения.

Що се касае до Платон, дискусиите се фокусират върху разграничението на Чужденеца за двата типа измервания, които аз обсъждам в първа глава. Засега е достатъчно да се каже, че това е разграничение между 1) вид мерки които мерят спрямо причиненото от мярата (второто изкуство за измерването) и 2) вид мерки, които не мерят спрямо причиненото от мярата (първото изкуство за измерването). Изумително е, че анализаторите не възприемат подобна квалификация като нормативност: второто изкуство за измерването включва нормализирането на разновидните измервания, а първото включва не-нормативни разновидности⁶. Също така, те са или убедени, или приемат, че науките, занимаващи се с вечните истини (например математиката) са случаи от не-

⁵ Имам предвид най-вече изданията: Woods (1982), p. 104; Annas and Waterfield (1995), p. x; Brown (1997) p. 89, fn. 24; Hursthouse (2006), p. 97, 102; Lawrence (2009), p. 427, 432-3. С голямо влияние е Lane (1998), p. 187, която забелязва, че догмата за средината е наследник на Платоновите размишления за мярата. Както и да е, последващият неин дискурс за Аристотеловото предписание за средината (pp. 187-190) не разграничава Аристотеловата средина от Платоновата мяра.

⁶ Повечето се съгласяват, че това е обичайното разяснение. Това споделят Lawrence (2009), p. 427, Brown (1997), p. 89, fn. 24, Lane (1998), pp. 127-8, Miller (1980), p. 68, Rosen (1995), p. 124, Benardete (1984), p. III.116, Marquez (2006), pp. 2-3, Delcomminette (2005), p. 348, Harvey (2009), p. 3, Lafrance (1993), p. 94, Griswold (1989), p. 154. Подобно на Sayre (2006) аз също твърдя, че това стандартно разбиране е погрешно.

нормативния вид, а науки, занимаващи се с човешките нужди и интереси (като управлението, плетенето или строенето на къщи) са случаи от нормативния вид.⁷

Следвайки Аристотел, тези анализатори се концентрират между два типа средини: средината „спрямо нас“ и средината „сама за себе си“ (*NE* II.6 1106a26-29). Добавеното към тази квалификация се обсъжда в трета глава. Важно за настоящите цели е това, че анализаторите твърдят, че тази разлика може да бъде оприличена на разграничението от Чужденеца за двата вида измервания. Най-ползваната техника за разбиране на връзката между Платоновата мяра и Аристотеловата средина е да се търсят тези две квалификации и да се каже, че са едно и също разграничение.

Основният проблем на подобен прочит е, че във всеки случай той е базиран на недостиг на информация за изкуството за измерването, а по-конкретно — на първото изкуство. Тези анализатори осигуряват положението, че първото изкуство може да бъде не-стандартизирана форма на измерване, образцови случаи, които интегрират аритметиката и геометрията. Но, казано в прав текст, това разбиране на първото изкуство е погрешно. Клонии на математиката не произлизат от това изкуство. Заблудата зад това разбиране за първото изкуство е представена в първа глава, но ще си позволя да се усъмня. Платон има високо мнение за числото (*αριθμός*)⁸, а за аритметиката смята, че тя разкрива ефектите на Благото. Разбира се, една от загадките при разбирането на Платон е да се схване как така математиката може да бъде толкова обвързана с добротата⁹. Ако той внезапно счете математиката за не-нормативно изкуство, това би било противоречие с неговите останали твърдения за математиката. Според моите възгледи той не прави подобно нещо.

Що се отнася до Платоновата мяра и Аристотеловата средина, Rosalind Hursthouse (2006) смята, че Платоновото обсъждане на мярата са предхождащи Аристотеловата средина, а също и че Аристотел интегрира идеи от тези обсъждания в собствената му

⁷ Brown (1997), p. 89, fn. 24 дава пример.

⁸ Rochnik (1994).

⁹ Виж Kung (1989) и Burnyeat (2000).

доктрина (виж Hursthouse, 2006, р. 97). Тя отбелязва, че както Платоновата мяра, така и Аристотеловата средина 1) са в опозиция спрямо излишъка и недостига — и двамата спорадично подменят с „повече и по-малко“ или „много и малко“; 2) са, или продуцират това, което е добро или най-добро; 3) са това, спрямо което всички умения, включително и добродетелите, се стремят; 4) се отнасят спрямо излишъка почти по еднакъв начин (тя споменава μέτριον, πρέπον и καίρῳ); 5) са ценности в теорията за лечението; и, още по-общо, б) са ценности в теорията за техниката. Това е доста по-обширен и доста по-обнадеждаващ вход към сравнението на Платоновата мяра и Аристотеловата средина. За жалост, след като Hursthouse изключи тези шест сходства, тя се обръща към читателя и казва за Аристотеловата средина, че, по нейните думи, „е просто налудничава“ (р. 99). Нейните обяснения и оценки са скалъпени така, че да ни убедят в това.

Аргументите за прилики, които най-много интересуват Hursthouse са (5) и (6). Тези четири мерки са обсъждани до откат. Според Hursthouse доктрината за средината е „налудничава“, понеже, както Платоновите мисли за мярата, тя е дълбоко повлияна от медицинските и научните понятия на онова време, понятия, които са „напълно погрешни“ (р. 99). Понеже се основава на такива понятия, Hursthouse смята, че не трябва да бъдем великодушни спрямо доктрината за средината; дори не следва да се опитаме да търсим поне нещо правдоподобно в нея, както вече безрезултатно са направили доста анализатори на Аристотеловата етика.

Това оскърбително неодобрение на доктрината не е достатъчно да я захвърлим. Дори и неистинни научни и медицински теории да са повлияли доктрината за средината, тя все пак може да бъде проникновена. Аристотел не е прилагал безпринципно древногръцки медицински теории към каквото и да е. Следователно, ако речникови разлики, преобладаващи в медицината, са налице и по немедицински теми (например, в диалог за добродетелта), то очевидно това е така, защото темата е съвместима с тези речникови разлики; тъкмо защото темата бива изяснена от речниковите разлики. Същото би могло да се каже и за Платон (Hursthouse би казала, че употребата на мяра в етически

контекст също е „налудничаво“). Четейки Hursthouse, можем лесно да твърдим, че съвременната физика е „просто налудничаво“, защото съдържа думата „енергия“ (ἐνέργεια), която идва от остарялата Аристотелова наука. Но да се каже това би било неоснователно заклеяване на съвременната физика — подходът на Hursthouse е тъкмо такъв. Оценявайки доктрината, би трябвало да разглеждаме самата нея, а не речниковите ѝ особености. Аристотеловата доктрина може и да е „просто налудничаво“, но да сме убедени в това само поради нейния остарял медицински речник е недостатъчно основание.

Дори и да оставим критиката на Hursthouse настрана, по въпроса за отношението между Платовата мяра и Аристотеловата средина остава да се свърши доста работа. Има няколко въпроса, на които не е даден отговор в нейната аргументация. Въпроси, чиито отговори биха дали значително разбиране на Платоновата мяра, на Аристотеловата средина и връзката между тях. Например: По повод (1), каква точно е връзката между излишък и недостиг, голямо и малко, повече и по-малко? Относно (2), в какъв смисъл мярата и средината са добро или водят до добро? Същият този смисъл ли е за мярата, какъвто е и за средината? Относно (3), колко точно са свързани мярата и средината с уменията? А с добродетелта? Относно (4), какво значение има разнообразната терминология (μέτριον, πρέπον, καιρόν, и т.н.)? Относно (5) и (6), колко точно мярата и средината са свързани със знанието (т.е. с науката)?

По-нататък няма да давам директни и ясни отговори на тези въпроси. Още по-малко ще формулирам аргументите ми спрямо тях. Всички те обаче получават отговор в дисертацията, доколкото такива отговори са възможни¹⁰. Hursthouse ни дава просто повод да започнем да мислим за отношението между средина и мяра. Нейното мнение, че доктрината за средината е „налудничаво“ е неубедително и провалящо се.

¹⁰ Тези въпроси са релевантни спрямо Платоновата мяра, но не всеки от тях е релевантен спрямо Аристотеловия принцип на средината. Например, противно на предложението на Hursthouse, Аристотел не подменя думите само за да стигне до средината (μέτριον, πρέπον, καιρόν, и т.н.) и тъкмо заради това да се концентрираме върху подмяната безспорно е неподходящо в случая.

По-нататък в текста се навлиза още по-дълбоко в концепциите на Аристотел и Платон. Ако съм прав в твърдението ми, че първото изкуство за меренето от *Държавникът* не съдържа математиката, тогава сегашното разбиране на връзката между Платоновата мяра и Аристотеловата средина е неистинно. Следователно, за да бъде продуктивен подобен анализ, нужно е да знаем какво точно е Платоновата мяра. Положението със Аристотеловата средина е същото, ако читателят разчита на аргументите на Hursthouse. Както ще твърдя, скорошните интерпретации на доктрината за средината са неоснователни и приписват на Аристотел лоша философска теория, за която няма основания той някога да е приемал. Очевидно, подобно разбиране и оценка на Аристотеловата средина се сблъсква с подобни проблеми и е, в последна сметка, едно безплодно губене на време. За да започнем сравнението, нужно ни е точно (и, всъщност, изцяло ново) схващане за доктрината за средината. Накратко, за да запълним третата от по-горе споменатите празнини, налага се да запълним и първите две. Ако нямаме ясно схващане за Платоновата мяра и Аристотеловата средина поединично, тогава всяко сравнение вероятно ще бъде плоско и неистинно — каквито всъщност са били всички усилия за това към момента. Последната задача на дисертацията е да запълни третата празнина, след като бъдат запълнени първите две.

Следва систематично и обстойно изследване. Основен източник за разбиране на възгледа на Платон за мярата са секции 283c-285c от *Държавникът*. До съвсем скоро тези секции не са били обстойно разглеждани от англоезичния свят¹¹, въпреки че Платон я поставя именно в сърцевината на диалога¹². Някои експерти считат секции 283c-285c от *Държавникът* за неясна вметка, отклоняваща ни от по-съществените и открито политически части на диалога¹³. Аз смятам, че подобно мнение е неподходящо и

¹¹ Miller (1980) обсъжда накратко секцията. Marquez (2006), Sayre (2006), and Harvey (2009) я разглеждат по-подробно. Френски изследователи разглеждат секцията по-сериозно: Виж Rodier (1957), Kucharski (1960), Lafrance (1995), Tordesillas (1995), и Delcomminette (2005).

¹² Платон типично поставя тематичен акцент върху физическия фокус на случката или срещата. Например, в *Държавата* физически фокус е разговорът с майстора по логика, а в *Теетет* — „отклонението“ за освободения индивид и човека от съда.

¹³ Поне такава впечатление оставя оценката на Annas and Waterfield (1995). Те забелязват „удивителни методи за отклоняване на вниманието“. В xii) и на още няколко места личи продължителният,

късогледо, но няма да се занимавам да го оспорвам (въпреки че ще демонстрирам защо това мнение е изключително грубо). Основният ми мотив е да предложа пълно и точно обяснение на изкуството за измерването от *Държавникът*, защото подобно обяснение е съществено за едно продуктивно сравняване между Аристотеловата средина и Платоновите мисли за мярата. Това става в трета глава.

Един от най-важните проблеми за разрешаване е това да разполагаме с дефиниция на изкуството за измерването. Както видяхме, Чужденеца разделя изкуството за измерването на две подизкуства, а второто се представя като приближение на това, „според съществуващото, необходимо за раждане (κατὰ τὴν τῆς γενέσεως ἀναγκαίαν οὐσίαν, 283c8-9)“. Тази загадъчна фраза обърква читателите и разединява коментаторите. Надявам се да демонстрирам, че съществена яснота бива хвърлена върху първата формулировка от описанията на изкуството за измерването, които следват. Изглежда, че това объркващо „съществуващо“ е тъкмо мярата.

Във всеки случай, не само второто изкуство за измерване е трудно за превод. Представянията на първото изкуство за измерването изглеждат относително ясни, но те също предизвикват обърквания. Повечето изследователи уверяват, че научните изрази като математиката и геометрията са образцови примери за най-важното знание изобщо. Както казах по-горе, аз смятам това за погрешно.

Една от причините изкуството за измерването да бъде анализирано в детайли в *Държавникът* е това, че то бива включено в изкуството за държавничеството. Това, общо взето, този факт остава незабелязан¹⁴. Доста изследователи се захващат с политическата теория, дистанцирайки се от изкуството за измерването, а така внушават, че политическата теория може да бъде достатъчно добре разбрана без да се обсъди описаното в *Държавникът* изкуство за измерването. Ще покажа, че това ограничено

изтощителният и трудоемкий материал, който трябва да бъде минат, за да се стигне до политическата хипотеза. Също, основните пунктове, които те засягат в текста, са по същество политически; не са разгледани всички твърдения за измерванията и процедурите.

¹⁴Lane (1998) е изключителен случай на тази тенденция, а нейните възгледи са основна пречка за моя дискурс относно държавничеството и мярата.

третиране е сбъркано, както и това, че без разбиране за второто изкуства за измерването не е възможно да се разбере държавничеството. С други думи, без да се оцени адекватно ролята на измерването, едно добро разбиране за политическата теория зад *Държавникът* ще бъде невъзможно. В края на първа глава ще обясня как правилно се борави с измервания в държавничеството, за да имаме добър пример за измерване, с който да работим.

Друг проблем в усилията ни да разберем връзката между Платоновата мяра и Аристотеловата средина е това, че по отношение на Платоновата мяра, много малко се акцентира на *Държавникът*. Доста от твърденията на Чужденеца за мярата са пояснени и допълнени от Сократ в друг диалог, който очевидно включва мярата — *Филеб*. Както ще видим, във *Филеб* се дава философската структура, върху която почиват твърденията на Чужденеца за мярата. Това, за което само е намекнато (понякога необяснимо защо) в *Държавникът*, във *Филеб* се изказва ясно и методично. Още по-конкретно, ще видим, че в тези диалози Платон третира измерването като основен начин за оценяване на обекти (били те статуи, къщи, кучета, човеци и т.н.) поради отнологическата структура на последните. Тази структура е изказана във *Филеб* (23c-27c) и е основна тема на обсъждане в трета глава.

Една от най-важните мисли, които заемам от *Филеб* е тази, че мярата играе както нормативна, така и отъждествителна роля. Мярата придава идентичност на осезаемите факти, на които тя е мерило. Тези осезаеми факти определят самото нещо. Що се касае нормативността, мерилата са приложими оценки за определяне дали някакъв осезаем факт е добър. Крайният резултат от двете роли на мярата е това, че според писаното във *Филеб*, нормативно оценяване се основава на идентичността на самото нещо, което бива оценено.

Фокус във втора глава е да изясни какво добавя *Филеб* към Платоновата мяра, а двете заедно, глава първа и втора, представят Платоновите възгледи за мярата. На тези две глави се пада задачата да запълнят първата празнина.

В трета фокусът е върху Аристотеловата средина. Съвременните мнения за

доктрината са най-вече отрицателни. Различни теории на Аристотел имат подобна съдба, например естествената му телеология. Негативните мнения за доктрината за средината обаче са забележително по-лоши от негативните мнения за други негови теории. Въпреки че естествената телеология на Аристотел не е приета от повечето философи, тя все пак е призната за сложна теория, въпреки това, че е опровергана. На доктрината за средината обаче обичайно се счита не просто за неистинна, но също се смята за безсмислена и нелогична, както вече се каза по-рано.

Напоследък има и защитници на доктрината¹⁵. Все пак, тези защитници, изумително за мен, се съгласяват с критиците на средината; не се съгласяват само за някои неща. Например, съгласяват се, че Аристотел долавя това, което някои наричат „доктрината за параметрите“. За да се постигнат резултати от методи, то тези методи следва да покриват определени от действието параметри. Примери за такива параметри са обекти, хора, време, количество и край. Според мен Аристотел няма подобни твърдения, нито би могло да му се припише застъпничество на доктрината за параметрите. Тя е творба на някои анализатори и почти не почива на Аристотелови аргументи. Освобождавайки Аристотел от приписваната му доктрина много лесно ще избегнем неща, които се считат за усложнения около доктрината му за средината.

Вместо тези погрешни приписвания за принципа на средината, аз ще представя алтернативно обяснение, за което се надявам, че е, както по-близко до текстовете на самия Аристотел, така и това, че е философски приемливо. Накратко описано, моето обяснение е, че доктрината е твърдението, че добродетелите са състояния на средината, защото карат притежателите им да страстно да постигат средината. Също и твърдението, че средна страст е тази, която отговаря по интензитет на условията, при които е почувствана.

Приложимо към всяко обяснение за средината е и споменатото Аристотелово разграничение между два вида средини: средината „спрямо нас“ (този вид е приложим към доктрината за средината) и средината „сама за себе си“. За да се опрости разликата,

¹⁵ Виж Curzer (1996), Losin (1987) и Welton and Polansky (1995).

Аристотел дава примера за известния атлет Милон от Кротон. Смятам, че Аристотел внушава, че средината, зависеща от нас, е зависеща от еволюцията, историята и потенциала на всеки индивид. Заключение е, че, ако аз намирам нещо за приложимо, същото може да е неприложимо за друго; както важи и обратното. Подобен анализ, ползващ примера с Милон¹⁶, е критикуван за това, че не отчита подробностите. Аз твърдя, че е тъкмо обратното, подобни атаки не успяват да отчетат въпросните подробности. Пояснявайки примера с Милон, аз давам основания в подкрепа на моята интерпретация, а не обратното.

Целта в трета глава е да се предложи вярна на Аристотеловите текстове аксиома за средината така, че да се доближим до смислите, свързани с описанието на мярата в първа и втора глава. На трета глава се пада задачата да запълни втората празнина.

Разполагайки с подробни обяснения на Аристотеловото понятие за средина и Платоновия сравнителен анализ на мярата в първа, втора и трета глава, глава 4 посочва третата празнина, като се има предвид корелацията между Платоновите твърдения и Аристотеловото понятие. В опита ми да сравня идеите на Аристотел и Платон биват изяснени доста общи черти на техните философии. По-конкретно, аз обяснявам и премервам техните възгледи спрямо нормативността, етическото познание, придържането към мярата или средината, абсолютизма (противно на релативизма). Нека поясня, както следва.

Що се касае нормативността, можем да считаме, че *Филеб* и *Държавникът* се състоят от обяснения на нормативността, които включват най-вече мярата, да се постигне доброта е да се постигне мярата, а това означава, че мярата е причина за добротата. Това обяснение е различно от предложеното от Платон. Понякога Платон е считан за прото-Муреанец, защото има такова нещо като Благо или „абсолютна доброта“¹⁷. Но във *Филеб* и *Държавникът* Платон не споделя подобни възгледи. Всъщност в диалога се казва, че доброто се отнася към видове. По-нататък, във *Филеб* става дума за връзката между

¹⁶ Виж Brown (1997) и Brown (2014).

¹⁷ 7 Виж Annas (1981), p. 221, 245, 322, Cooper (1977) pp. 154-5, и White (1979), p. 35.

боговете и нормите. Там се вижда, че нормативността е свързана с отговора на добре известната дилема на Евтифрон.

Стигайки до Аристотел, става ясно, че средината е производна норма и нормативността ѝ се корени в общата норма да бъдеш щастлив. С други думи, човек се стреми да постигне средината, да просперира. Следователно, средината е просто допирателна за разбирането на Аристотеловата концепция за нормативност.

Що се касае етическата философия, научаваме, че във *Филеб* и *Държавникът* се твърди, че систематично етическо познание е възможно. Твърди се също, че главната цел на знанието е мярата. В това нейно качество, последната има същата роля, каквато имат Платоновите идеи в *Държавата*. За Аристотел, обратно, систематично познание за средината не е възможно и, следователно, той е партикуларист.

В третия пункт от сравнителния анализ става ясно, че Платон разбира придържането към мярата като приближение. Приближение трябва да означава 1) какво прави нещо от типа, от който е, и 2), ако приближението е голямо, то нещото е по-добро нещо от този тип. По този начин приближението към мярата има същата роля, каквато има причастността към идеите, както е описано в *Държавата* и *Федон*. Средината пък е начин да се избегнат излишъка и недостиг. Според Платон се целим към идеал и го приближаваме колкото е възможно повече, а според Аристотел следва да се съсредоточим върху избягване на излишък и недостиг и, следователно, да се придържаме към метода за постигане на средината.

Накрая се вижда, че Платоновата цел е абсолютна норма. Неговото обяснение за придържане към мярата съдържа чувствителност към обстоятелствата и, следователно, избягва неодобрението, което спохожда абсолютистите тъкмо заради тяхната нечувствителност към обстоятелствата. Аристотел също е абсолютист, както ще стане ясно, но той интегрира успешното твърдение на релативизма в обяснението му на средината: кое действие е правилно или неправилно варира за различните индивиди. Според Аристотел средината за мен може да не е средината за друг. С други думи, което

е правилното действие за мен, може да не е правилното действие за друг. Тези разлики в това, кое е правилно и кое не, се коренят в разликите между мен и другия (разлики в нашите истории, способности и възможности, например).

От тук трябва да е лесно за разбиране, че мярата има значителна роля във философските теории във *Филеб* и *Държавникът*. Всъщност мярата има същата роля, каквато имат идеите в *Държавата* и *Федон*, и в последна сметка е от изключителна важност за разбирането на теориите във *Филеб* и *Държавникът*; средината пък не играе толкова съществена роля във философските теории на Аристотел. Също така, средината е и по-малко важна за разбиране на Аристотеловите теории, отколкото е важна на мярата за Платоновите теории. Средината може и да не е от централно теоретично значение, но компенсира със своята практическа насоченост, според възгледите на Аристотел. Ако говорим за етическа философия, отново трябва да отчетем базовите разлики в подходите на Платон и Аристотел. Тези разлики са посочени чрез четири сравнения в четвърта глава. За Платон, моралното теоретизиране следва да се прави с цел постигане на по-добро теоретическо разбиране, докато за Аристотел предимството му е основно практическо. Платон акцентира върху схващането ни за идеалния абстрактен свят на мерките, а Аристотел призовава да се концентрираме в конкретните условия на света около нас.

В обобщение, основните цели на този текст са 1) да запълнят празнината в разбирането ни на Платоновите твърдения за мярата и тяхното влияние върху Аристотеловата доктрина за средината, както и 2) да разгледа отношението между Платоновата мяра и Аристотеловата средина. За постигането на тези цели с необходимост се проведеха прецизни представяния и анализ на Платоновите пасажии в *Държавникът* и *Филеб*. Особено частта в *Държавникът* (283с-285с) може да се счете за отправна точка на Аристотеловата доктрина. Все пак, както се опитвам да покажа, академичните разбиране и интерпретации на тази част е подвеждащо и погрешно, предлагам опит за ново разбиране. Новият прочит на *Държавникът* (283с-285с) довежда до предложение за ново обяснение на доктрината за средината, което е отговор на най-честите възражения спрямо Аристотеловата доктрина. След развиването на новите версии за мярата и средината,

продължавам към тяхното сравнение на базата на четири теми: 1) нормативност, 2) етическо познание, 3) в какво се състои придържането към мярата или средината и 4) абсолютизъм (спрямо релативизма). Промените между Аристотел и Платон, предвид тези четири пункта, сочат една съществена промяна на етическа философия. За Платон етическото теоретизиране се прави, за да постигне по-голямо теоретическо разбиране, а за Аристотел — ползата от него е най-вече практическа.

Постигането на тези цели става с първични и вторични източници. Освен Платоновия (с основен акцент върху *Филеб* и *Държавникът*, но и *Държавата* и *Федон*) и Аристотеловия (основно *Евдемова етика* и *Никомахова етика*, но също и *Втора аналитика*) корпус, изследванията на няколко академици ще бъдат прегледани и представени предвид релевантността им спрямо целите и академичната им значимост. Преводите от *Държавникът* 283c-285c са на Sayre (2005), който предлага няколко различни превода. Всички преводи на останалата част на *Държавникът* са на Rowe (1995a), а всички преводи от *Филеб* са тези на Frede (1993). Всички преводи на *Никомахова етика* са на Ross (1995), а преводите на *Евдемова етика* са на Solomon (1915). Всички преводи от *Втора аналитика* са на Barnes (1994). Спрямо всички преводи съм прилагал леки промени.

За разбирането на Платоновите възгледи за мярата в *Държавникът* 283c-285c са прегледани Rodier (1957), Kucharski (1960), Miller (1980), Benardete (1984), Rosen (1995), Lafrance (1995), Tordesillas (1995), Rowe (1995a, 1997) и Delcomminette (2005). Marquez (2006), Sayre (2006), и Harvey (2009) разглеждат много детайлно пасажа, заемал съм изключително от техните идеи. Интерпретацията във втора глава за *Филеб* и мярата почива на работата на Kenneth Sayre (1983, 1987, 2005, 2006), както и на Frede (1993).

За Платоновата мяра и Аристотеловата средина, както и връзката между тях са прегледани Geach (1957), Vlastos (1965, 1985), Urmson (1973), Burnyeat (1981), Woods (1982), Leighton (1992, 1995), Annas and Waterfield (1995), Korsgaard (1996), Brown (1997, 2014), Lane (1998), Muller (2004), Hursthouse (2006), Lawrence (2009), Dow (2011) и други.

Обсъдени са още Curzer (1996), Losin (1987) и защитата на Welton and Polansky (1995) на Аристотеловата доктрина за средината.

Приноси на дисертацията

Академичните приноси на изследването са свързани с ключовите понятия във философията на Платон и Аристотел мяра и средина. За понятието мяра се концентрира в Платоновите диалози *Филеб* и *Държавникът*, които се считат за едни от най-тежките и са коментирани рядко. Също така, докторската дисертация се фокусира върху понятието средина в етическите трактати на Аристотел, което е фундаментално за представите за добродетели в неговата етика.

Приносът на дисертацията е видим в сравнителния анализ, чрез който не просто преосмислям понятията в ограничения обсег на диалозите и трактатите, напротив, изтъквам техните широки и могъщи функции, разглеждам въпроси с несъмнена значимост, като например каква точно е връзката между излишък и недостиг, голямо и малко, повече и по-малко? В какъв смисъл мярата и средината са, или водят до, добро? Същият този смисъл ли е за мярата, какъвто е и за средината? Колко точно са свързани мярата и средината с уменията? А с добродетелта? Какво значение има разнообразната терминология (μετρίον, πρῶτον, καίριον, и т.н.)? Колко точно мярата и средината са свързани със знанието (т.е. с науката)?

По отношение на Аристотеловата етическа доктрина, след анализирането на Платоновата мяра в *Държавникът* и *Филеб*, дисертацията предлага нова версия на доктрината за средината. Необходимостта от новата версия е налице, защото Аристотеловата доктрина често се чете по начин, който я прави философски нереалистична с минимална подкрепа от цитати. Новата версия, формулирана в настоящия проект, успява да се справи лесно с най-честите възражения спрямо Аристотеловата доктрина. Да напомня, че според Аристотел, да се придържаме към средината е да се избягват излишъка и недостига. Основният дебат за това отбягване (*NE* II.8-9) се развива в нещо като наръчник за това как да се избягват излишъка и недостига (виж особено 1109a30-b26). Той предлага прагматични и реалистични съвети.

Публикации във връзка с дисертацията

1. Knowledge of measure in Plato's *Philebus*
Dimitrios Koukoularis
in: Елчинов, Д. (съст.), Пътища на познанието. Сборник, посветен на 60-годишнината на проф. Анета Карагеоргиева. С., УИ "Св. Кл. Охридски", 2019 (под печат)
2. Absolutism and relativism in Aristotle and Plato
Dimitrios Koukoularis
<http://www.academia.edu/403005337>

Библиография

- Allen, R. (1960) 'Participation and Predication in Plato's Middle Dialogues,' *The Philosophical Review*, vol. 69, 147-164.
- Anagnostopoulos, G. (1994) *Aristotle on the Goals and Exactness of Ethics* (Berkeley and Los Angeles: University of California Press).
- Annas, J. (1981) *An Introduction to Plato's Republic* (Oxford: Oxford University Press).
- Annas, J. and Waterfield, R. (eds.) (1995) *Plato: Statesman*, trans. Waterfield, R. (Cambridge: Cambridge University Press).
- Barker, A. (1989) *Greek Musical Writings, II: Harmonic and Acoustic Theory* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Benardete, S. (1984) *The Being of the Beautiful: Plato's Theaetetus, Sophist, and Statesman* (Chicago: University of Chicago Press).

- Blankenship, J. (1996) 'Commentary on Charles M. Young's 'The Doctrine of the Mean'' *Topoi* 15, 101-106.
- Borthwick, E. (2003) 'Text and Interpretation of Plato *Philebus* 56a,' *Classical Philology* 98, 274-80.
- Bosley, R. Shiner, R., and Sisson J. (eds.) (1995) *Aristotle, Virtue and the Mean* (Edmonton: Academic Printing and Publishing).
- Bostock, D. (2000) *Aristotle's Ethics* (Oxford: Clarendon Press).
- Brewer, T. (2009) *The Retrieval of Ethics* (New York: Oxford University Press).
- Brogaard, B. (2012) 'Moral Relativism and Moral Expressivism,' *The Southern Journal of Philosophy*, vol. 50, 538-556.
- Brown, L. (2014) 'Why Is Aristotle's Virtue of Character a Mean? Taking Aristotle at His Word (*NE* II 6)' in *The Cambridge Companion to Aristotle's Nicomachean Ethics*, ed. Polansky, R. (Cambridge: Cambridge University Press), 64-80.
- (1997) 'What Is 'the mean relative to us' in Aristotle's *Ethics*?' *Phronesis* 42, 77-93.
- Burnyeat, M. (1981) 'Aristotle on Understanding Knowledge,' in *Aristotle on Science: The Posterior Analytics - Proceedings of the Eight Symposium Aristotelicum*, Berti, E. (ed.) (Padua: Editrice Antenore), 97-139.
- (2000) 'Plato on Why Mathematics Is Good for the Soul' in *Mathematics and Necessity: Essays in the History of Philosophy*, Smiley, T. (ed.) (Oxford: Oxford University Press), 1-81.
- Cherniss, H. (1936) 'The Philosophical Economy of the Theory of Ideas' *The American Journal of Philology*, vol. 57, 445-456.
- Cooper, J. (1977) 'The Psychology of Justice in Plato,' *American Philosophical Quarterly*, vol. 14, 151-157.
- (1996) 'An Aristotelian Theory of the Emotions' in Rorty (1996), 238-257.
- (1997) 'Introduction' in *Plato: Complete Works*, Cooper J. and Hutchinson, D.S. (eds.) (Indianapolis: Hackett Publishing Company), vii-xxvi.

- Cooper, N. (1968) 'Pleasure and Goodness in Plato's *Philebus*' *The Philosophical Quarterly* 18, 70, 12-15.
- Curzer, H. (1995) 'Aristotle's Account of the Virtue of Justice' *Apeiron*, vol. 28, 207-238.
- (1996) 'A Defense of Aristotle's Doctrine that Virtue Is a Mean' *Ancient Philosophy* 16, 129-138.
- (2006) 'Aristotle's Mean Relative to Us' *American Catholic Philosophical Quarterly* 80, 507-519.
- (2012) *Aristotle & the Virtues* (New York: Oxford University Press).
- Dancy, J. (1993) *Moral Reasons* (Oxford: Blackwell Publishing).
- (2013) 'Moral Particularism,' *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2013 Edition), Zalta, E. (ed.), URL = <http://plato.stanford.edu/archives/fall2013/entries/moral-particularism/>.
- Dancy, R.M. (2007) 'The Limits of Being in the *Philebus*' *Apeiron* 40, 35-70.
- Delcomminette, S. (2005) 'La just mesure. Étude sur les rapports entre le *Politique* et le *Philèbe*', *Les études philosophiques*. Special issue: *Le Politique de Platon*, 347-66.
- Dow, J. (2011) 'Aristotle's Theory of the Emotions: Emotions as Pleasures and Pains' in *Moral Psychology and Human Action in Aristotle*, ed. Pakaluk, M. and Pearson, G. (New York: Oxford University Press), 48-74.
- Fine, G. (1978) 'Knowledge and Belief in *Republic V*' *Archiv für Geschichte der Philosophie*, vol. 60, 121-139.
- (1990) 'Knowledge and Belief in *Republic V-VII*' in *Epistemology*, Everson, S. (ed.) (Cambridge: Cambridge University Press), 85-115.
- (ed.) (1999) *Plato 2: Ethics, Politics, Religion, and the Soul* (Oxford: Oxford University Press).
- Foot, P. (2003) *Natural Goodness* (New York: Oxford University Press).

- Fortenbaugh, W.W. (2006) *Aristotle's Practical Side: On His Psychology, Ethics, Politics and Rhetoric* (Leiden: Brill).
- (1981) 'A Note on Aspasius, In EN 44.20–21,' *Proceedings of the World Conference on Aristotle, vol. I* (Athens: Department of Culture and Sciences), 175–178. Reprinted in Fortenbaugh (2006), 39-42.
- Fowler, H. (trans.) (1925) *Plato: Statesman, Philebus, Ion*. The Loeb Classical Library No. 164 (Cambridge: Harvard University Press).
- Frede, D. (1993) 'Introductory Essay' in *Philebus*, translated with introduction and notes by Frede, D. (Indianapolis: Hackett Publishing Company), xiii-lxxx.
- (1996) 'Mixed Feelings in Aristotle's *Rhetoric*' in Rorty (1996), 258-285.
- Fränkel, H. (1975) *Early Greek Poetry and Philosophy*, Hadas, M. and Willis, J. (trans.) (Oxford: Oxford University Press).
- Geach, P. (1957) 'Good and Evil,' *Analysis* 17,2, 33-42.
- Gerson, L. (2006) 'Platonic Knowledge and the Standard Analysis' *International Journal of Philosophical Studies*, vol. 14, 455-474.
- Gonzalez, F. (1996) 'Propositions or Objects? A Critique of Gail Fine on Knowledge and Belief in *Republic V*' *Phronesis*, vol. 41, 245-275.
- Gottlieb, P. (2009) *The Virtue of Aristotle's Ethics* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Gowans, C. (2015) 'Moral Relativism,' *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2015 Edition), Zalta, E. (ed.), URL = <http://plato.stanford.edu/archives/sum2015/entries/moral-relativism/>.
- Griswold, C. (1989) 'Politikē Epistēmē in Plato's *Statesman*' in *Essays in Ancient Greek Philosophy III: Plato*, Anton, J. and Preus, A. (eds.) (Albany: State University of New York Press), 141-167.
- Grube, G.M.A. (1935) *Plato's Thought* (London: Methuen).
- Hampton, C. (1990) *Pleasure, Knowledge, and Being: An Analysis of Plato's Philebus* (Albany: State University of New York Press).

- Hardie, W.F.R. (1964-5) 'Aristotle's Doctrine That Virtue Is a 'Mean'' *Proceedings of the Aristotelian Society* 65, 183-204.
- (1968) *Aristotle's Ethical Theory* (Oxford: Oxford University Press).
- Harman, G. (1996) *Moral Relativism and Moral Objectivity* (Cambridge, MA: Blackwell Publishers).
- Harte, V. (2002) *Plato on Parts and Wholes* (Oxford: Oxford University Press).
- Harvey, G. (2009) 'Technê and the Good in Plato's *Statesman* and *Philebus*' *Journal of the History of Philosophy* 47, 1-33.
- Hughes, G. (2001) *Routledge Philosophy GuideBook to Aristotle on Ethics* (London: Routledge).
- Hursthouse, R. (1980-1) 'A False Doctrine of the Mean' *Proceedings of the Aristotelian Society* 81, 57-72.
- (2006) 'The Central Doctrine of the Mean' in *The Blackwell Guide to Aristotle's Nicomachean Ethics*, ed. Kraut, R. (Malden, MA: Blackwell Publishing), 96-115.
- Irwin, T. (1995) *Plato's Ethics* (Oxford: Oxford University Press).
- (2000) 'Ethics as an Inexact Science: Aristotle's Ambitions for Moral Theory' in *Moral Particularism*, Hooker, B. and Little, M. (eds.) (New York: Oxford University Press), 101-129.
- Jackson, H. (1882) 'Plato's Later Theory of Ideas: The *Philebus* and Aristotle's *Metaphysics* I.6' *Journal of Philosophy* 10, 253-298.
- Jowett, B. (trans.) (1892) *The Dialogues of Plato* (London: Macmillan).
- Judson, L. (1991) 'Chance and 'Always or for the Most Part' in Aristotle' in *Aristotle's Physics: A Collection of Essays*, Judson, L. (ed.) (New York: Oxford University Press), 73-100.
- Kenny, A. (2011) *The Eudemian Ethics*, Oxford University Press
- Kim, H., and Wreen, M. (2003) 'Relativism, Absolutism, and Tolerance'

Metaphilosophy, vol. 34, 447-459.

- Korsgaard, C. (1996) *The Sources of Normativity* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Kraut, R. (1989) *Aristotle on the Human Good* (Princeton: Princeton University Press).
- (2011) *Against Absolute Goodness* (New York: Oxford University Press).
- Kucharski, P. (1960) 'La conception de l'art de la mesure dans le *Politique*' *Bulletin de l'Association G. Budé*, 459-480.
- Kung, J. (1989) 'Mathematics and Virtue in Plato's *Timaeus*,' in *Essays in Ancient Greek Philosophy III: Plato*, Anton, J.P. and Preus, A. (eds.), (Albany: SUNY Press), 309-339.
- Lafrance, Y. (1995) 'Métrétique, mathématiques et dialectique en *Politique* 283c–285c', in Rowe (1995b), 89–100.
- Lane, M. (1998) *Method and Politics in Plato's Statesman* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Lang, P. (2010) 'The Ranking of Goods at *Philebus* 66a-67b' *Phronesis* 55, 153-69.
- Lawrence, G. (2009) 'Human Excellence in Character and Intellect' in *A Companion to Aristotle*, ed. Anagnostopoulos, G. (Malden, MA: Blackwell Publishing), 419-441.
- Leibowitz, U. (2013) 'Particularism in Aristotle's *Nicomachean Ethics*' *The Journal of Moral Philosophy* 10, 121-147.
- Leighton, S. (1982) 'Aristotle and the Emotions' *Phronesis* 27, 144-174.
- (1992) 'Relativizing Moral Excellence in Aristotle' *Apeiron* 25, 49-66.
- (1995) 'The Mean Relative to Us' in Bosley, Shiner, and Sisson (1995), 67-78.
- Losin, P. (1987) 'Aristotle's Doctrine of the Mean' *History of Philosophy Quarterly* 4, 329-341.
- MacIntyre, A. (1966) *A Short History of Ethics* (New York: Macmillan Publishing Company).

- Marquez, X. (2006) 'Measure and the Arts in Plato's *Statesman*' *Plato: The Journal of the International Plato Society* 6.
- McCague, H. (2009) 'Pythagoreans and Sculptors: The Canon of Polykleitos' *Rosicrucian Digest*, vol. 1, 23-29.
- McDowell, J. (1979) 'Virtue and Reason' *The Monist*, vol. 62, 331-350.
- (1988) 'Comments on T.H. Irwin's 'Some Rational Aspects of Incontinence'' *The Southern Journal of Philosophy*, vol. 27, suppl., 89-102.
- Miller, M. (1980) *The Philosopher in Plato's Statesman* (Boston: Martinus Nijhoff Publishers).
- (1990) 'The God-Given Way: Reflections on Method and the Good in Later Plato', *Proceedings of the Boston Area Colloquium in Ancient Philosophy* 6, 323–59.
- Moore, G. (1903) *Principia Ethica* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Moravcsik, J. (1979) 'Forms, Nature, and the Good in the *Philebus*' *Phronesis* 24, 81-104.
- Müller, A. (2004) 'Aristotle's Conception of Ethical and Natural Virtue' in *Was ist das für den Menschen Gute?: What Is Good for a Human Being?* Szaif, J. and Lutz-Bachmann, M. (eds.) (De Gruyter), 18-53.
- Natali, C. (2007) 'Rhetorical and Scientific Aspects of the *Nicomachean Ethics*,' *Phronesis*, vol. 52, 364-381.
- Nehamas, A. (1975) 'Plato on the Imperfection of the Sensible World,' *American Philosophical Quarterly*, vol. 12, 105-117.
- Nussbaum, M. (1990) *Love's Knowledge* (Oxford: Oxford University Press).
- Pakaluk, M. (2005) *Aristotle's Nicomachean Ethics: An Introduction* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Pearson, G. (2007) '*Phronesis* as a Mean in the *Eudemian Ethics*' *Oxford Studies in Ancient Philosophy* 32, 273-296.

- Penner, T. (2003) 'The Forms, the Form of the Good, and the Desire for Good in Plato's *Republic*,' *Modern Schoolman*, vol. 80, 191-233.
- Plato: *Statesman, Philebus, Ion*. Greek with translation by Harold N. Fowler and W. R. M. Lamb. Loeb Classical Library 164. Harvard Univ. Press (originally published 1925)
- Race, W. (1981) 'The Word Καρρός in Greek Drama' *Transactions of the American Philological Association* 111, 197-213.
- Rackham, H. (1926). *Aristotle The Nicomachean Ethics with an English Translation by H. Rackham*. Harvard University Press.
- Rapp, C. (2006) 'What Use Is Aristotle's Doctrine of the Mean?' in *The Virtuous Life in Greek Ethics*, ed. Reis, B. (Cambridge: Cambridge University Press), 99-126.
- Reeve, C.D.C. (1992) *Practices of Reason: Aristotle's Nicomachean Ethics* (New York: Oxford University Press).
- (2013) *Aristotle on Practical Wisdom* (Cambridge, MA: Harvard University Press).
- Reshotko, N. (2010) 'Restoring Coherence to the Gods' Gift to Men: *Philebus* 16c9-18b7 and 23e3-27b8' in *Plato's Philebus: Selected Papers from the Eighth Symposium Platonicum*, Dillon, J. and Brisson, L. (eds.) (Sankt Augustin: Academia Verlag), 92-97.
- Rodier, G. (1957) *Études de philosophie grecque* (Paris: J. Vrin).
- Roochnik, D. (1994) 'Counting on Number: Plato on the Goodness of Arithmos' *The American Journal of Philology* 115, 543-563.
- Rorty, A. (ed.) (1996) *Essays on Aristotle's Rhetoric* (Berkeley and Los Angeles: University of California Press).
- Rosen, S. (1995) *Plato's Statesman: The Web of Politics* (New Haven, CT: Yale University Press).
- Ross, W.D. (1995) *Aristotle*, 6th ed. (London: Routledge).
- Rowe, C. (1995a) *Plato: Statesman* (Warminster: Aris & Phillips Ltd.).

- (ed.) (1995b) *Reading the Statesman: Proceedings of the Third Symposium Platonium*, (Sankt Augustin: Academia Verlag).
- (trans.) (1997) *Statesman in Plato: Complete Works*, Cooper, J. and Hutchinson, D.S (eds.) (Indianapolis: Hackett Publishing Company), 294-358.
- Santas, G. (1980) 'The Form of the Good in Plato's *Republic*,' *Philosophical Inquiry* 2, 374-403. Reprinted in Fine (1999) *Plato 1: Metaphysics and Epistemology* (Oxford: Oxford University Press), 247-274.
- Sayre, K. (1983) *Plato's Late Ontology* (Princeton: Princeton University Press).
- (1987) 'The *Philebus* and the Good: The Unity of the Dialogue in which the Good is Unity', *Proceedings of the Boston Area Colloquium in Ancient Philosophy* 2, 45-71.
- (2002) 'Do Forms Have a Role in Plato's *Philebus*?' in *Plato's Forms: Varieties of Interpretations*, Welton, W. (ed.) (Lanham, MA: Lexington Books), 169-192.
- (2005) 'Excess and Deficiency at *Statesman* 283c-285c' *Plato: The Internet Journal of the International Plato Society* 5, 1-25.
- (2006) *Method and Metaphysics in Plato's Statesman* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Silverman, A. (2002) *The Dialectic of Essence: A Study of Plato's Metaphysics* (Princeton: Princeton University Press).
- Simplicius (2002) *On Aristotle's Physics 3*, Urmson, J.O. (trans.) (Ithaca, NY: Cornell University Press).
- Skemp, J. (1952) *Plato's Statesman: A Translation of the Politicus of Plato* (London: Routledge).
- Thomson, J.J. (2008) *Normativity* (Peru, IL: Open Court Publishing).
- Tordesillas, A. (1995) 'Le point culminant de la métrétique' in Rowe (1995b), 102-111.
- Tracy S.J., T. (1969) *Physiological Theory and the Doctrine of the Mean in Plato and Aristotle* (Chicago: Loyola University Press).

- Urmson, J.O. (1973) 'Aristotle's Doctrine of the Mean' *American Philosophical Quarterly* 10, 223-230.
- Vlastos, G. (1965) 'A Metaphysical Paradox,' *Proceedings and Addresses of the American Philosophical Association*, vol. 39, 5-19.
- (1985) 'Socrates' Disavowal of Knowledge,' *The Philosophical Quarterly*, vol. 35, 1-31.
- Welton, W. and Polansky, R. (1995) 'The Viability of Virtue in the Mean' in Bosley, Shiner, and Sisson (1995), 79-102.
- White, N. (1979) *A Companion to Plato's Republic* (Indianapolis: Hackett Publishing Company).
- Wilamowitz, U. (1880) 'Excuse zu Euripides Medeia,' *Hermes* 15, 506-11.
- Williams, B. (1985) *Ethics and the Limits of Philosophy* (Cambridge, MA: Harvard University Press).
- Wilson, J. (1980) 'Kairos as 'Due Measure'' *Glotta* 58, 177-204.
- Winter, M. (1997) 'Aristotle, *hōs epi to polu* Relations, and a Demonstrative Science of Ethics,' *Phronesis*, vol. 42, 163-189.
- Woods, M. (trans. and comm.) (1982) *Aristotle's Eudemian Ethics I, II, and VIII* (Oxford: Oxford University Press).
- Young, C. (1996) 'The Doctrine of the Mean' *Topoi* 15, 89-99.
- Zeller, E. (1889) *Die Philosophie der Griechen, II 1: Sokrates und Socratiker; Plato und die alte Akademie*, 4th ed., (Leipzig: Fues's Verlag)